

Zandwinning, lust of last?

Werkdocument

Verslag van een werkconferentie, gehouden op 9 april 2003 op Slot Loevestein te Poederloijen.

Anton Logemann,

Citaat Bureau voor communicatieadviezen & journalistieke producties, Velp

Zandwinning, lust of last?

Werkdocument

InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster

Postbus 20401

2500 EK Den Haag

tel.: 070 378 56 53

internet: <http://www.agro.nl/innovatienetwerk/>

ISBN: 90 – 5059 – 193 - 0

Overname van tekstdelen is toegestaan, mits met bronvermelding.

Rapportnr. 03.2.049 (serie werkdocumenten), Den Haag, september 2003

Voorwoord

Bijeenkomsten die het landelijk gebied als onderwerp hebben, behandelen meestal dezelfde onderwerpen. Bijvoorbeeld: de toenemende stedelijke druk, de afnemende leefbaarheid in de dorpen, de teruggang van de landbouw als economische drager, de noodzaak van waterberging, recreatiebedrijven die op de verkeerde plek liggen en verplaatst zouden moeten worden, de vervlakking van het landschap, de stagnatie van de uitvoering van de EHS en het dreigende gebrek aan financiële middelen om de reconstructie uit te voeren.

In de vele bijeenkomsten over het landelijk gebied ontbreekt één onderwerp veelvuldig: zandwinning. De huidige wijze van zandwinning is niet populair omdat zij leidt tot een jarenlange verstoring van het gebied waar gewonnen wordt. Bovendien worden de motieven van de bedrijven in deze branche vaak gewantrouwd. Het ontbreken van zandwinning op de agenda voor het landelijk gebied is jammer, want deze activiteit zou een belangrijke economische motor kunnen zijn. Daarnaast zal er, óók in de komende tientallen jaren, een grote maatschappelijke behoefte aan zand blijven bestaan voor bijvoorbeeld de aanleg van wegen en de bouw van huizen.

Waar is het fout gegaan in de relatie tussen plattelandsontwikkeling en zandwinning? Hoe komt het dat deze sector zich zo ontwikkeld heeft dat zij nauwelijks betrokken wordt bij de problemen van het landelijk gebied? Is hier via slimmere manieren van zandwinning nog wat aan te doen? Zouden andere vormen van zandwinning een landschappelijke en maatschappelijke meerwaarde kunnen hebben? Zijn er slimme functiecombinaties mogelijk? Waar en hoe zouden deze vorm gegeven kunnen worden, zowel qua visie als procesmatig? Kortom, vragen te over.

InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster organiseerde begin april 2003 rond deze vragen een werkconferentie in Slot Loevestein waar de zandwinning centraal stond. Aan de werkconferentie onder leiding van prof.mr. F.H.J.J. Andriessen namen 26 personen deel. De deelnemers uit verschillende hoeken van de samenleving bespraken op persoonlijke titel waar knelpunten en kansen voor zandwinning liggen.

Het bijgaande verslag maakt duidelijk dat het een inspirerende bijeenkomst is geweest. De bijeenkomst heeft duidelijk gemaakt dat een omslag in het denken noodzakelijk is: zandwinning moet niet voorop staan in het denken, maar regionale ontwikkeling, waarbij ook zandwinning naast andere aspecten een rol kan spelen.

Het uitwerken van voorbeeldprojecten om die omslag in denken verder handen en voeten te geven staat hoog op het wensenlijstje van de deelnemers. Wij denken dat er voor hen voldoende materiaal op tafel ligt om die wens te kunnen gaan realiseren.

Dr. G. Vos,
directeur InnovatieNetwerk
Groene Ruimte en Agrocluster.

Inhoudsopgave

Voorwoord	i
Zandwinning, lust of last?	1
Struikelblokken bij functiecombinaties met zandwinning	5
Conclusies	10
Bijlage 1: Deelnemers werkconferentie “Zandwinning, een maatschappelijke en landschappelijke meerwaarde?”	11
Bijlage 2: Evaluatieformulier werkconferentie “Zandwinning, een maatschappelijke en landschappelijke meerwaarde?”	12

Zandwinning: lust of last?

Is zandwinning een lust of een last? Tijdens de werkconferentie Zandwinning van InnovatieNetwerk Groene Ruimte en Agrocluster maken landschapsarchitect Jan van de Mortel en Staatsbosbeheermedewerker Theo Meeuwissen duidelijk dat de winning van delfstoffen al snel spanningen oproept.

Landschapsarchitect Jan van de Mortel draait er geen doekjes om. In zijn inleiding bij de werkconferentie Zandwinning stelt de landschapsarchitect van Groen-planning b.v. klip en klaar dat er bij de zandwinning de afgelopen decennia dingen fout zijn gegaan. In zijn ogen ging het fout na de Tweede Wereldoorlog.

In het Limburgse Maasdal zijn daarvan de resultaten te zien. In zestig jaar tijd is het rivierenlandschap vergraven tot een gatenkaas. In die tijd werd hoge prioriteit gegeven aan de wederopbouw en aan nieuwe infrastructuur.

De vraag naar nieuwe grondstoffen is altijd gebleven. De ontgronders zorgen jaarlijks voor de aanvoer van zo'n twaalf miljoen ton grind, een hoeveelheid die overeen komt met een jaarlijkse ontgroning van honderd hectare die tien meter diep gaat. Behalve grind zorgt de grindsector ook nog voor de aanvoer van zo'n vijf miljoen ton zand per jaar.

Negatief imago

Een van de neveneffecten van deze ontgroningen is dat de delfstoffensector met een negatief imago kampt. Dat komt volgens Van de Mortel door de lange looptijd van de ontgroning, de overlast die ontgroningen met zich meebrengen en de slechte communicatie met de bevolking.

Maar er zijn volgens de landschapsarchitect ook voorbeelden te vinden van projecten die de toets der

kritiek goed kunnen doorstaan. Een bekend voorbeeld daarvan is het Marina Oolder Huske-project bij Roermond. Drijvende woningen, de aanleg van hoogwaardige verblijfsrecreatie en een sterke zonering tussen intensief en extensief gebruik zorgen ervoor dat dit als een geslaagd zandwinningproject wordt beschouwd.

Dat geldt inmiddels ook voor het mijnterrein Hendrik in Brunssum, een zandwinning die in 1900 is gestart. Recent is het idee opgevat de zandwinning te ontwikkelen tot een bedrijventerrein en daarmee een meerwaarde te geven.

Een derde paradepaardje van de ontgronders is het project Dorperheide. Dit Limburgse project werd in eerste instantie gezien als een slecht voorbeeld van zandwinning.

“Limburgs Landschap is nu laaiend enthousiast over de zandwinning Dorperheide”

Inmiddels is de winning ingericht als natuurterrein. Het eindresultaat is volgens Van de Mortel dat terreineigenaar Limburgs Landschap “laaiend enthousiast” is.

Lastig

Volgens de landschapsarchitect staat de sector voor een moeilijke opgave. Het gebrek aan maatschappelijk draagvlak, een overheid die sterk terughoudend is met het afgeven van nieuwe vergunningen en de planologische regelgeving zorgen voor een “over de grens planologie.” Van de Mortel bedoelt daarmee dat de sector onder druk komt te staan om grondstoffen uit het buitenland te halen en daarmee de problemen die de zandwinning met zich meebrengt naar het buitenland te verplaatsen.

Tegelijkertijd bestaat er vanuit de samenleving een constante vraag naar grondstoffen. Volgens het jongste Structuurschema Oppervlakedelfstoffen is een hoeveelheid nodig van 220 miljoen ton beton- en metselzand over een periode van tien jaar.

Om aan die vraag te voldoen, is het volgens Van de Mortel noodzakelijk dat een aantal dingen veranderen. Er moet een beter klimaat worden geschapen voor samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven. Het is volgens hem ook noodzakelijk dat zandwinning voldoende maatschappelijk draagvlak krijgt. Dat kan volgens Van de Mortel door integrale plannen te ontwikkelen die een meerwaarde opleveren voor de samenleving.

Van de Mortel heeft daarvoor enkele mogelijkheden globaal uitgewerkt. Deze hebben volgens hem alleen kans van slagen als nieuwe industriezandwinningen aan enkele randvoorwaarden voldoen. Zo is het noodzakelijk dat een locatie een redelijke omvang heeft, zodat er ruimte is voor een vaste verwerkingsinstallatie. Een zandwininstallatie vergt een investering van zo’n tien miljoen euro. Om redelijk uit de kosten te komen, is behoefte aan een winplaats van zo’n tachtig hectare. Ook dient een geschikte afvoer aanwezig te zijn, bij voorkeur over water.

Krenten uit de pap

Van de Mortel zegt dat bij zandwinningen in Nederland de krenten al uit de pap zijn gehaald. De sector doet er volgens hem verstandig aan op zoek te gaan naar zandwinningen-nieuwe-stijl. De landschapsarchitect zoekt het daarbij vooral in grondstoffenwinning gekoppeld aan een ruimtelijke ontwikkeling die door de samenleving wenselijk wordt geacht. Hij ziet mogelijkheden door meerdere kleine winningen met elkaar te combineren. Ook liggen er volgens hem mogelijkheden door niet alleen uit te zijn op de winning van industriezand, maar dit te combineren met andere functies, bijvoorbeeld het bouwrijp maken van een bedrijventerrein.

Om de zandwinning weer perspectief te geven, moet deze volgens Van de Mortel op een andere leest worden geschoeid. Overheden dienen volgens hem te accepteren dat er een relatie is tussen projecten en grondstoffenwinning. De overheden moeten ook aanvaarden dat grondstoffenwinning als middel en als financiële motor kan dienen. De ontgronders moeten het voortouw nemen bij het van de grond tillen van voorbeeldprojecten. Ook is behoefte aan een cursus projectontwikkeling. Maar bovenal dienen zandwinners constant op zoek te gaan naar combinatie van functies. “Een trendbreuk is noodzakelijk”, oordeelt de landschapsarchitect.

Vanuit de omgeving

Theo Meeuwissen, medewerker bij Staatsbosbeheer (SBB) Gelderland, heeft een andere visie op zandwinners. Hij zoekt niet vanuit het toekomstige zandgat naar nieuwe functies, maar kijkt vanuit de omgeving naar het zandgat.

Omwille van de discussie schuwt Meeuwissen niet om scherpe uitspraken te doen. De zandwinningsector investeert in zijn ogen

alleen in traditionele productiemethoden. Het bezwaar van Meeuwissen is dat zandwinningen vaak diepe gaten achterlaten. Ook is volgens hem de transparantie en de ketenbenadering van de branche gebrekkig. Alternatieven voor industriezand worden volgens hem niet serieus door de sector opgepakt. Daarnaast levert zandwinning maatschappelijke onrust op, is er veelal sprake van belangenverstremming en is de maatschappelijke meerwaarde van een zandwinning soms ver te zoeken. “Die meerwaarde zit niet in het aanbieden van diepe gaten voor wonen en recreatie”, vindt de Staatsbosbeheermedewerker.

Een van de belangrijkste bezwaren van hem is dat zandwinning niet op een duurzame leest is geschoeid. Zowel economisch, ecologisch als sociaal-cultureel kiest de branche volgens Meeuwissen vaak voor de korte termijn. Dat houdt in dat gekozen wordt voor het gewin.

Meeuwissen vindt dat de zandwinners een stapje terug moeten doen. Volgens hem is zand een hernieuwbare grondstof die in dynamische riviersystemen continue wordt aangevoerd.

Zandwinning op hogere zandgronden is voor de Staatsbosbeheermedewerker taboe. “Het is een onomkeerbaar proces”, stelt Meeuwissen. Ook hamert hij op het belang van zandlagen als cruciaal onderdeel in natuurlijke watersystemen. Omputten, het uitgraven van een uiterwaard en daarvoor in de plaats verontreinigde grond terugstorten, is volgens Meeuwissen evenmin dé oplossing.

“De meerwaarde van een zandwinning zit niet in het aanbieden van een diep gat voor woningbouw en recreatie”

Eisen aan zandwinning

De medewerker van Staatsbosbeheer kiest liever voor een andere aanpak. De zandwinning zou volgens hem niet leidend moeten zijn, maar ten dienste van andere functies.

Staatsbosbeheer heeft voor het oosten van het land een aantal plannen uitgewerkt, waarbij

bijvoorbeeld zandwinning en de aanleg van ecologische verbindingzones worden gecombineerd.

Meeuwissen roept de zandwinners op hun plaats in het maatschappelijke veld te kennen. De urgentie en het programma van eisen worden volgens hem niet bepaald door de zandwinners, maar door andere functies. “Zand als motor oké”, stelt Meeuwissen. “Maar geen zand in de motor.”

De SBB-medewerker stelt ook andere voorwaarden aan zandwinning. Het is in zijn ogen noodzakelijk dat sprake is van een publiek-private samenwerking. Bovendien moet volgens hem de sector transparanter zijn.

De zandwinningsector moet volgens Meeuwissen investeringen in het landschap serieus oppakken en niet beschouwen als een aflat. Als het toch noodzakelijk is dat er een diep zandgat wordt gegraven, dient dit volgens Meeuwissen te worden gecompenseerd in geld of door de aanleg van groen. “De sector moet meer investeren in duurzame zandwinningmethoden. Het is nu nog teveel weghalen van een delfstof”, aldus de medewerker van Staatsbosbeheer.

“Zand als motor OK. Maar geen zand in de motor”

Struikelblokken bij functie-combinaties met zandwinning

Na de inleiding van Jan van de Mortel en Theo Meeuwissen splitst de groep zich in twee kleinere groepen. Beide groepen buigen zich over kansrijke functiecombinaties waarbij zandwinning een rol kan spelen. Centraal daarbij staat de vraag welke struikelblokken zich voordoen en hoe die te overwinnen zijn.

Groep I

Een van de groepen discussieert onder leiding van de heer Andriessen. Deelnemers aan deze groep: Beun, Dijkstra, Donkers, van Dalen, Elsen, van Loenen Martinet, Meeuwissen, Meijnen, Vera en De Wit.

Bij de start noemt elke deelnemer kansrijke nieuwe functiecombinaties waarbij ook sprake is van zandwinning (zie kader).

Discussie over struikelblokken/knelpunten

- Om de kansen te benutten is een meer positieve insteek van de planologie van groot belang – de juiste locatie, transparantie van zandwinners, een goede coalitie van partijen en wederzijds vertrouwen als bouwstenen voor succes.

- De rol van de overheid in de vorm van het aanwijzen van grote locaties in Gelderland is het failliet van het planmatig beleid. Zo gaat dat niet meer in deze tijd.

- Ook de overheden moeten op een andere manier gaan denken. Het gaat ook daar nog steeds over taakstellingen en kubieke meters

waarbij inpassing en samenhang pas op de tweede plaats komen. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat geeft in het kader van de discussie over waterberging overwegend sturing op kubieke meters. Maatschappelijk kan dat niet meer, zowel niet het denken en gedrag van de zandwinners als ook het denken en gedrag van de overheden. Er moet meer gedacht gaan worden in kwalitatieve meerwaarde per hectare bij combinaties.

Kansrijke functiecombinaties met zandwinning volgens groep I:

- Wonen /Nieuwe woongebieden
- Natuur
- Niet één combinatie! het zijn altijd combinaties van natuur, veiligheid, recreatie, wonen
- Ondergronds bouwen
- Water-wonen en water-retentie
- Regionale waterberging binnendijs opslag overtollig water en winning water
- Water binnen en buitendijs met reconstructie landelijk gebied
- Combinatie moet altijd afhankelijk zijn van de ruimtelijke ingreep en gericht op verhoging van de ruimtelijke kwaliteit
- Landschapsontwikkeling die de identiteit versterkt waarbij gebruik en inzet van 'systeem eigen' zand een rol speelt

- We moeten naar marktwerking onder voorwaarden. De overgang van planeconomie naar liberalisering in de zandwinning is te snel gegaan en niet goed begeleid door de overheden. Dat betekent ook dat de zandwinning nu moeilijk in haar nieuwe rol groeit. De motor komt niet makkelijk opnieuw op gang.
- Vertrouwen ligt in het verlengde van onbetrouwbaarheid. Ook de overheid is vaak onbetrouwbaar gebleken.
- De uitvoering van de Reconstructiewet biedt nu nog onbenutte mogelijkheden.
- Het verdelen van de lusten en lasten van regionale projecten waar ook zandwinning een rol speelt blijft moeilijk. Dat vraagt om mogelijk nieuwe ontwerpen voor financiële arrangementen en ook om transparantie van de sector en de ondernemers. Er zijn nu al veel geldstromen, zowel private als publieke, die goed met elkaar verknoopt mogelijk ook nieuwe kansen bieden.

Hoe organiseer je dit nu beter?

- Voor een positieve planologie is een regionale aanpak (vaak meerdere gemeenten en kleiner dan een provincie) nodig waarbij integrale en samenhangende afwegingen gemaakt kunnen worden. Misschien vraagt dat een nieuwe bestuurslaag (denk aan KAN) of nieuwe betere samenwerkingsvormen tussen gemeenten. Het vraagt ook een omslag in denken op alle niveaus: denken vanuit de omgeving in de regio.
- Je moet aansprekende voorbeelden hebben waar mensen op allerlei niveaus enthousiast van worden en waarmee je helder maakt welke problemen je gezamenlijk in onderlinge samenhang oplost en welke kwaliteit je te bieden hebt. Mooie verbeeldingen en lonkende perspectieven werken beter dan dikke stapels papier.
- Er moeten bestuurders zijn die hun nek uit willen steken (bestuurlijke legitimiteit). Dat is moeilijk omdat het vaak projecten zijn met een lange looptijd die niet passen in de bestuurlijke cyclus van vier jaar.
- Laat het idee goed indalen bij mensen en partijen in de regio. Goede en adequate communicatie is daarbij van essentieel belang. Dat indalen is om verschillende redenen aantrekkelijk, gewenst en nodig. Daarmee borg je bijvoorbeeld de voortgang ook bij wisseling van bestuurders. Maar je zorgt er ook voor dat je later niet door bezwaren terug gefloten wordt.
- Er zal altijd spanning (blijven) bestaan tussen de collectieve meerwaarde en de individuele meerwaarde van een project. Blijf daar alert op en hou dat ook op tafel en bespreekbaar.
- Wees alert dat het betrekken van mensen en het met hen communiceren en onderhandelen altijd uitgaat van de bij hen bestaande denkbeelden. Nieuwe beelden passen daarbij niet en remmen daarmee sprongen in denken en ontwerpen.
- Inkorten van looptijden van de processen en procedures is van groot belang om draagvlak te ontwikkelen en te behouden. Ook hier is goede communicatie weer heel belangrijk (Maas Bommel wordt genoemd als voorbeeld van slechte communicatie door de provincie).

Conclusies

1. Optimalisering van ruimtelijke gebruik en ruimtelijke ontwikkeling moet in steek zijn. Doel is oplossingen genereren die identiteit en kwaliteit versterken. Het zoeken naar regionale (integrale) kansen staat dan centraal waarbij niet monofunctioneel en sectoraal gewerkt wordt. Dat vraagt een omkering in denken (paradigmawisseling) van zandwinners, bestuurders, ambtenaren, burgers, natuurbeschermingsorganisaties. Het gebied moet leidend worden. Een positieve planologie is zeer gewenst.
2. Een bestuurlijke trekker is essentieel.
3. De aanpak van onderop (in tegenstelling tot de gebruikelijke aanpak van boven af/top-down) met voldoende aandacht voor ervaringskennis en collectieve en individueel meerwaarde is essentieel voor succes.

Groep II

De tweede groep gaat onder leiding van Hans Hillebrand met elkaar in discussie. De deelnemers aan deze groep zijn: Brand, Dam, Gerritse, Koopmans, Litjens, Modder, Van de Mortel, Ottervanger, Posthoorn en Van Rheenen.

Op een van de flappen is genoteerd welke functiecombinaties interessant zijn. Alle functiecombinaties, waarbij rendement van zandwinning wordt ingezet voor andere activiteiten zijn interessant (zie kader hieronder). Bij het noteren van deze functie-mogelijkheden ontstaat de discussie welk gebied bij de planvorming voor de zandwinning moet worden betrokken. Is dat beperkt tot de belanghebbenden rondom het zandgat of een veel breder gebied? Wat is er mis om een nabijgelegen monument met de opbrengsten van een zandwinning te financieren, zegt Jan van Rheenen van de provincie Gelderland. Hij geeft een voorbeeld in Gelderland, de Havikerwaard. Je kan volgens hem met de opbrengsten ook een kasteel restaureren. Daarmee kun je ook gemeenten over de streep krijgen.

Niels Ottervanger van Stichting Zand reageert dat zandwinners geld willen verdienen en iets fraais achterlaten in het landschap. "Als we een wond in het landschap achterlaten, hebben we een probleem." Hij krijgt bijval van anderen. "Je moet de landschappelijke waarde van het zandgat in stand houden", zegt een van hen. "Als je

Zandwinning kan volgens de tweede groep met de volgende functies worden gecombineerd:

- cultuurhistorie
- wonen, ruimte
- alle andere functies, waarbij rendement van zandwinning wordt ingezet voor andere activiteiten (bijvoorbeeld nieuwe landgoederen)
- natuur (ehs)
- waterberging
- reconstructie van het platteland
- recreatie
- drinkwatervoorziening
- ruimte voor de rivieren

daarnaast in staat bent om nog andere dingen te doen, is dat prima.”

Struikelblokken

De discussie wordt verlegd naar de vraag wat de belangrijkste struikelblokken rondom zandwinningen zijn. De bestuurlijke grenzen worden als een van de eerste punten genoemd. Daarmee wordt bedoeld dat er een groot aantal actoren bij zandwinning is betrokken.

Gerard Litjens van bureau Stroming roert een ander punt aan. Volgens hem zit de zandsector in het slop. De sector krijgt steeds minder mogelijkheden om zand te winnen. Daar komt bij dat de sector erg in zichzelf is gekeerd en dat de sector een slag moeten maken. “We moeten naar een positieve planning”, zegt Litjens. “In plaats van het zoeken naar een winning waar het geen kwaad kan naar een winning waar kansen liggen. Dat is de uitdaging.”

Marcel Brand van NIBA beaamt dat de sector in zichzelf lijkt te zijn gekeerd. “De sector kampt met een imagoprobleem”, zegt hij. “Er wordt onvoldoende met bewoners gecommuniceerd.”

Niels Ottervanger geeft toe dat de sector niet uitmunt in openheid. “Als branche zijn we erg goed in om overal borden “verboden toegang” neer te zetten, al is dat uit veiligheidsoverwegingen. Maar het nodigt niet uit om te zien wat er bij die zandwinning werkelijk gebeurt.”

Ottervanger noemt nog een ander knelpunt bij de zandwinning. De planregie wordt door de overheid gestuurd en niet vanuit de regio. Iemand anders vraagt zich daarbij af of de provincie wel de aangewezen partij is om vergunningen af te geven. “De provincie coördineert”, kaatst Jan van Rheenen van de provincie Gelderland de bal terug. “Je wilt niet vier gaten naast elkaar.”

Roel Posthoorn van Natuurmonumenten zegt dat het ontbreekt aan een lijst van succesvolle voorbeelden. De anderen beamen dat.

Oplossingen

Voorzitter Hans Hillebrand wil in kaart brengen hoe de struikelblokken overwonnen kunnen worden. Hij doet dit door de vraag op te roepen aan welke knop moet worden gedraaid om dit voor elkaar te krijgen.

Jacob Dam van Staatsbosbeheer houdt een pleidooi dat organisaties meer samenwerking zoeken. “We zoeken het teveel binnen onze eigen organisatie.”

Gerard Litjens stelt dat de eerste samenwerkingsverbanden al in het veld zichtbaar zijn. Hij vindt het belangrijk om te werken aan referentievoorbeelden. Ook is kennis noodzakelijk over het proces, inclusief kennis over de noodzakelijke communicatie met burgers. Ook is het volgens hem noodzakelijk dat de zandwinningsector meer transparant wordt. Alle coalitiepartijen moeten uitleggen hoe een projectbegroting is opgebouwd.

Door gebrek aan tijd, komt aan deze discussie een vroegtijdig eind.

Conclusies

Hans Hillebrand zet de belangrijkste zaken van de discussie in deze groep op een rijtje:

Belemmeringen:

- Er zijn vele actoren actief rondom een zandwinning. De bestuurlijke grenzen zijn daarbij niet altijd even helder;
- De zandwinningsector is in zichzelf gekeerd en heeft last van een imagoprobleem.

Oplossingen:

- Er moeten referentiebeelden worden opgesteld via voorbeeldprojecten;
- Er moet meer kennis komen over 'goede' processen en communicatie;
- De sector moet meer transparant worden.

Conclusies

Als de gehele groep weer bijeen is, stelt dagvoorzitter Andriessen dat een omkering in het denken rondom zandwinning noodzakelijk is. De totale groep probeert in te vullen wat hiervoor noodzakelijk is.

Frans Andriessen concludeert op basis van de discussies in de twee deelgroepen dat het noodzakelijk is om af te zien van het monofunctionele denken bij de ruimtelijke indeling van het platteland. Hij voert een pleidooi om niet langer uitsluitend te denken aan zandwinning, waterberging of wonen. In plaats daarvan is het noodzakelijk om het landschap als uitgangspunt te nemen. “Maar dat vergt wel een omslag in het denken.”

Maaïke Dijkstra van de provincie Gelderland stelt dat die omslag bij de overheid is gemaakt. Anderen betwijfelen dat en geven voorbeelden dat deze omslag nog niet overal is gemaakt.

Frans Vera heeft de indruk dat de deelnemers aan de werkconferentie begrippen hanteren zonder dat deze werkelijk inhoud worden gegeven. Hij geeft als voorbeeld de ruimtelijke kwaliteit.

Gerard Litjens onderschrijft dit door te stellen dat er schreeuwende behoefte is aan goede voorbeeldprojecten. Onder goede projecten verstaat hij zandwinningen waarbij de omgeving (achteraf) blij is dat deze zijn gerealiseerd.

Michiel Donkers van NIBA beaamt dat. “De omslag in het denken is al grotendeels gemaakt bij overheid en bedrijfsleven”, stelt hij. “Er is echter te weinig geïnvesteerd in goede referenties. Daarmee kunnen we vertrouwen terugwinnen.”

Vervolg

Andriessen stelt tegen het eind van de middag vast dat de werkconferentie zoals te verwachten was geen nieuwe, slimme functiecombinaties heeft opgeleverd waarbij zandwinning een landschappelijke en maatschappelijke meerwaarde heeft. Wel heeft de conferentie volgens hem duidelijk gemaakt dat een omslag in het denken noodzakelijk is. Voor een deel is dat al gerealiseerd, maar nog niet op alle plekken. Ook is duidelijk geworden dat het uitwerken van voorbeeldprojecten hoog op het wensenlijstje van de deelnemers staat. Hans Hillebrand en Nico Beun zeggen tot slot toe dat zij zullen onderzoeken of InnovatieNetwerk bij het realiseren daarvan een faciliterende rol kan vervullen.

Bijlage 1

Deelnemers werkconferentie “Zandwinning, een maatschappelijke en landschappelijke meerwaarde?”

1. F.H.J.J. Andriessen	voorzitter
2. N.J. Beun	InnovatieNetwerk
3. M.M.H. Brand	N.V. NIBA
4. J.P. van Dalen	Ministerie V&W
5. J. Dam	Staatsbosbeheer
6. M. Dijkstra	Provincie Gelderland
7. M.P. Dankers	N.V. NIBA Beheer
8. P.E.A. van den Elsen	Arcadis
9. A.L. Gerritsen	WUR-Alterra
10. J.H.A. Hillebrand	InnovatieNetwerk
11. T.P.F. Koopmans	Ministerie V&W/Dienst W&W
12. H. van der Linde	Nederzand Projectmanagement B.V.
13. G. Litjens	Bureau Strooming
14. R. van Loenen Martinet	Gelderse Milieufederatie
15. A. Logemann	Citaat
16. Th.W.M. Meeuwissen	Staatsbosbeheer
17. R.J.M. Meijnen	Smals Bouwgrondstoffen
18. S.T. Modder	Ministerie van V&W DG Water
19. J.H.G. van de Mortel	Groen-Planning
20. C. de Nijs	Stichting Zand
21. N. Ottervanger	Stichting Zand
22. R. Posthoorn	Vereniging Natuurmonumenten
23. J.D. van Rheenen	Provincie Gelderland
24. F. Vera	Ministerie LNV
25. A.F.J. de Wit	RMNO

Bijlage 2

Evaluatieformulier werkconferentie “Zandwinning, een maatschappelijke en landschappelijke meerwaarde?”

1. Gaf het toegezonden materiaal u voldoende informatie voor een zinvolle voorbereiding?
(1 t/m 7; 1 = nee, 7 = ja) **3,7**

2. Heeft de activiteit voor u mogelijk waardevolle nieuwe contacten opgeleverd?
(1 t/m 7; 1 = nee, 7 = ja) **4,4**

3. Heeft de activiteit voor u nieuwe ideeën opgeleverd?
(1 t/m 7; 1 = nee, 7 = ja) **3,1**

4. Was er voldoende gelegenheid om uw inbreng te leveren?
(1 t/m 7; 1 = nee 7 = ja) **4,6**

5. Bij welk(e) onderwerp(en) wilt u betrokken blijven en hoe?
 - dit onderwerp
 - gehele spectrum, maar met name voorbereiding project
 - bestuurlijke studies, combinatie-/voorbeeldprojecten
 - vervolg, als dat er is
 - ontwikkelingen leefbaarheid landelijk gebied
 - functiecombinaties met omrandingen
 - vorderingen op dit vlak van het InnovatieNetwerk
 - ruimtelijke kwaliteit landelijk gebied
 - het geheel
 - hoe verder met de zandwinning
 - referentieproject
 - ontwikkeling landelijk gebied
 - ja, bij dit onderwerp
 - nieuwe kansen
 - ruimtelijke ontwikkelingen in relatie tot water
 - gebiedsgerichte uitwerking, voorbeeldprojecten
 - alles
 - het geheel rond de ontgrondingsproblematiek

6. Wat hebt u gemist in deze bijeenkomst?

- niets
- bestuurders
- tijd
- het was prima
- aanwezigheid ministerie van VROM
- uitnodiging aan sector was zeer beperkt verstuurd. Toevallig via Stroming B.V. kennisgenomen. Kan mijns inziens beter georganiseerd worden.
- iets meer fysieke ruimte en frisse lucht
- iets meer ruimte voor brainstorm
- particuliere grondeigenaren
- hoe nu verder
- leren van projecten die “geslaagd” zijn in de zin hoe is de werkwijze geweest
- 7x niets ingevuld

7. Overige opmerkingen

- inleiding Meeuwissen was erg goed
- te weinig tijd/prima voorzitter
- het belangrijkste is met diverse partijen mening uitwisselen
- prima

8. Rapportcijfer (1 t/m10)

Gemiddeld rapportcijfer = 7,3